

İLKOKULLARDAKİ DERS SÜRESİ VE DERS SAATLERİNİN SINIF ÖĞRETMENİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Barış ÇAYCI

Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, bcayci@ohu.edu.tr

ORCID Numarası: 0000-0003-3466-7033

Received: 14.06.2018

Accepted: 25.09.2018

Öz

Öğrenci başarısını etkilediği düşünülen ve üzerinde araştırmalar yapılan konulardan biri de öğrencilerin okulda ve sınıf ortamında geçirdikleri süredir. Bu süre, geçmişten günümüze yapılan değişiklik ve düzenlemelerle, eğitim sistemini düzenleyenlerin önemli bir uğraşı alanı olmuştur. Diğer taraftan ilkokuldaki öğrenme-öğretme sürecinden asıl sorumlu olan sınıf öğretmenlerinin bu konudaki düşünceleri de ilgili düzenlemeler ve değişikliklerde önem arz etmektedir. Bu önemden hareketle yapılan çalışmanın amacı, 'sınıf öğretmenlerinin ilkokullardaki 40 dakikalık ders süresinin ve günlük 6 ders saatinin, yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerini incelemek ayrıca bu görüşler içindeki neden ve önerileri belirlemek' şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, aktif görevde olan 40 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen en önemli bulgular; öğretmenlerin büyük çoğunluğunun 40 dakikalık ders süresinin artırılmasını, ilkokul 1. sınıftaki ders sürelerinin diğer sınıf düzeylerinden (2., 3. ve 4. sınıf) daha fazla olmasını ve günlük 6 saat olan ders sayısının düşürülmesini istedikleri yönündedir. Bu sonuçlar ışığında eğitim sistemini yönlendiren ve düzenleyenlere; genel ders süresinin, ilkokul 1. sınıftaki ders sürelerinin ve günlük/haftalık ders saatlerinin, araştırmadan çıkan öğretmen görüşleri çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ders süresi, ders saati, sınıf öğretmeni.

¹ Bu çalışma, 4-7 Nisan 2018 tarihlerinde Alanya'da düzenlenen 2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS)'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

EVALUATION OF LESSON DURATION AND LESSON HOURS OF PRIMARY SCHOOL ACCORDING TO OPINIONS OF CLASS TEACHERS

ABSTRACT

It is considered that time of the students' spend in school and in class influences student achievement. This time has been an important field of work for the editors of the education system. On the other hand, class teachers' thoughts on this issue are also important. The aim of the study is to examine the opinions of the class teachers on the adequacy of the 40-minute lesson and 6 lessons per day in primary school. Also to determine the cause of these comments and suggestions. The study group of the study is composed of 40 class teacher. The data were collected through a semi-structured interview form prepared by the researcher. These data were also evaluated by means of content analysis. The most important findings were; the vast majority of teachers want to increase the 40-minute course length, the duration of 1st class to be higher than other class levels and to reduce the number of courses that are 6 hours per day. It is suggested that the course period, the course duration of 1st class and daily/weekly course hours should be reassessed for those who direct and regulate the education system.

Keywords: Lesson duration, lesson hour, class teacher.

GİRİŞ

Günümüz eğitim sisteminin cevap aradığı ve nitelik getirmeye çalıştığı konuların başında, öğrencilerin akademik başarılarının nasıl artırılacağı gelmektedir. Gerçekte öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen birçok etken bulunmaktadır. Bunlar; öğretmen yeterliklerinden, öğrenci özelliklerinden ve öğretim programlarından tutunda fiziki koşullara, öğrenme-öğretme sürecinin planlanmasına ve hatta veli desteğine kadar uzanan, geniş bir yelpazede dağılım göstermektedir.

Tüm bu dağılım içinde, öğrencilerin akademik başarılarını yakından ilgilendiren ve son zamanlarda tartışması yeniden alevlenen konulardan biride, ders süresi ve ders saatleridir. 2018-2019 öğretim yılından itibaren ilköğretim kurumlarında (ilkokul-ortaokul) uygulanacak olan haftalık ders çizelgesine göre, ilkokulda zorunlu dersler ve serbest etkinlikler dahil haftada 30 saat ders işlenecektir. Bu saatler; ilkokul birinci sınıf için 26 saat zorunlu ders, 4 saat serbest etkinlik, ikinci ve üçüncü sınıflar için 28 saat zorunlu ders, 2 saat serbest etkinlik ve dördüncü sınıflar içinde 30 saat zorunlu ders şeklinde dağılmaktadır (İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi, Ttkb, 11.06.2018). Diğer yandan bir dersin süresi yine 40 dakika olarak devam etmektedir. Ayrıca bu 40 dakikalık zaman, ilkokul birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar aynı olmak durumundadır.

1926 ilkokul programlarından günümüz programlarına kadar ders sürelerinin değişmediği, haftalık ders dağılım sayılarında ise azda olsa günümüz lehine bir artış olduğu söylenebilir. Şöyle ki; 1926, 1936, 1948 ve 1962 taslak ilkokul programlarında, ilkokulun ilk beş yılında haftalık ders saati sayısı 26 iken, bu sayı 1968 ilkokul programında 25 ve 2000 ile 2005 programlarında 30 olarak belirlenmiştir (Tazebay vd., 2000; Vural, 2000; Vural, 2008). 2000 ve 2005 programlarındaki ders sayısı, 2000 programında beşinci sınıflar için 3 saat, 2005 programında birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflar için 2 saat olan seçmeli dersler ile 30'a tamamlanmıştır (Vural, 2000; Vural, 2008). Ayrıca 2018-2019 öğretim yılından itibaren geçerli olacak haftalık ders çizelgesine göre ise serbest etkinlik saatleri ile birlikte 30 ders saatine ulaşılmıştır (İlköğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi, Ttkb, 11.06.2018).

Diğer ülkelerin eğitim sistemlerine bakıldığında, haftalık ders saatinin Türkiye ile hemen hemen aynı seviyelerde olduğu görülmektedir. Çünkü Arı (2004) ve Sağlam (1999)'a göre, Almanya'da haftalık ders saati, eyaletlere göre ilkokul 1. ve 2. sınıflarda 17-23, üst sınıflarda 23-27 ve ortaokulda da 30-32 saattir. Avusturya'da haftalık ders saati, ilkokul 1. ve 2. sınıflarda 21, 3. ve 4. sınıflarda 25 ve ortaokulda da 32-34 saattir. Hollanda'da haftalık ders saati, ilköğretim birinci kademede 22 ve ikinci kademede 25 saattir. İlköğretim okullarında haftalık ders saati Belçika'da 28, Fransa'da 26-27, Lüksemburg'da 30 ve Portekiz'de 25-31 saattir.

Eğitim sistemlerini planlayan ve yönlendiren siyasilere ve eğitim yöneticileri birçok konuda çalışma ve düzenlemeler yapmaktadır. Bu çalışma alanları; öğretim programlarının yenilenmesi ve/veya düzenlenmesi, teknolojinin öğrenme ortamlarına aktarımı, her öğrencinin ders kaynakları ile araç ve gereçlerine ulaşması, düşük mevcutlu sınıflar oluşturulması şeklinde sıralanabilmektedir. Son zamanlarda Türkiye'de bu çalışma ve tartışma alanlarından biri de öğrencilerin okulda ve sınıf ortamlarında geçirdikleri süre olarak kendini göstermiştir.

Örneğin; Milli Eğitim Bakanı Sayın İsmet Yılmaz'ın, 'Beni 40 dakika dinler misiniz? O zaman ben de diyorum ki; 40 dakika bir ders süresiydi, ama şimdi bilim çağında, teknoloji çağında artık öğrenme süreleri kısaldı. 40 dakikada öğrenciler dikkatlerini bir noktaya odaklayamıyor. Bu ders süresini biraz kısaltmak lazım. Daha etkin öğretim için ders sürelerini kısaltmalıyız (Bu Çağda 40 Dakika Ders Süresi Fazla, Hürriyet, 11.06.2018)' sözleri, bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin okulda geçirdikleri zaman konusunu inceleyen araştırmacı ve eğitimcilerin görüşleri irdelendiğinde, zamanın uzatılmasından yana olanlar ile bu düşüncenin karşısında olanlar şeklinde iki gruptan bahsedilebilir. Gökçe (2012)'ye göre okul zamanının uzatılması taraftarları; öğrenme için daha fazla zamana ihtiyacı olan öğrenciler, öğretmenlerin planlama işleri, farklı öğrenme tiplerine sahip öğrenciler için farklı eğitsel fırsatlar sağlanması, öğretim programlarının derinlemesine uygulanması gibi nedenlerle, okul zamanının uzatılması karşıtları ise; öğrencilerin okul dışı faaliyetlere katılımının olumsuz etkilenmesi, öğretmenlerin ek ücret talep etmeleri, kaynak sınırlılığı ve maliyet yükü gibi nedenlerle kendi tezlerini savunmaktadırlar.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, öğrencilerin sınıfta ve okulda geçirdikleri zaman konusunda herkesin üzerinde hem fikir olduğu bir nokta bulunmamaktadır. Diğer yandan Türkiye'de hem akademik başarı ile okul/sınıf zamanlarının ilişkisini inceleyen hem de okul saatleri ile ders süreleri hakkında öğretmen, yönetici, veli ve öğrenci görüşlerini irdelleyen çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı, alanın uygulayıcıları olan ve öğrenme-öğretme sürecinde önemli sorumluluklar üstlenen sınıf öğretmenlerinin, ilkokuldaki ders süreleri ile ders saatleri hakkındaki görüşleri incelenmeye değer bulunmuştur.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, 'sınıf öğretmenlerinin ilkokullardaki 40 dakikalık ders süresinin ve günlük 6 ders saatinin, yapılandırmacı anlayışın öğrenme-öğretme ortamlarına sağladığı gereklilikleri ve öğretim programlarında istenen yeterlilikleri yerine getirme açısından yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerini incelemek ayrıca bu görüşler içindeki neden ve önerileri belirlemek' şeklinde belirlenmiştir. Buna göre cevap aranan sorular şunlardır;

1. Sınıf öğretmenlerinin ilkokuldaki ders süresine ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin ilkokulun tüm sınıf düzeylerindeki ders sürelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin ilkokuldaki ders saatlerine ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden 'durum çalışması' kullanılmıştır. Durum çalışması deseni, nasıl ve niçin sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgunun veya olayın derinliğine incelenmesine olanak sağlayan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırma verilerinin toplandığı çalışma grubu, 2017-2018 öğretim yılının güz döneminde İç Anadolu'daki bir il merkezinde görev yapan 40 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Bu gruptaki adayların 24 (% 60)'ü bayan, 16 (% 40)'sı erkek öğretmendir. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde 'kolay ulaşılabilir durum örnekleme' yöntemi tercih edilmiştir. Bu örnekleme türünde araştırmacı, yakın ya da erişilmesi kolay bir durumu veya bireyleri seçmektedir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, araştırmacının geliştirdiği ve toplam üç açık uçlu sorudan oluşan 'yarı yapılandırılmış görüşme formu' kullanılmıştır. Görüşme formunun çalışmanın amacına uygunluğu, açıklığı ve anlaşılabilirliği açısından iki dil uzmanına ve üç alan uzmanına başvurulmuş, görüşleri alınmış ve formun iç geçerliği sağlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre, nitel çalışmalarda önemli olan geçerliktir ve geçerlik, güvenilirliği güvence altına almaktadır. Ayrıca araştırma sürecinden elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve görüşler belirli kategori ve temalar altında bir araya getirilerek okuyucunun anlayacağı biçimde düzenlenmiştir.

İşlem Süreci ve Verilerin Analizi

Veri toplama aracı, 2017-2018 öğretim yılı güz döneminin son haftasında, çalışma grubuna giren sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Uygulama sürecinde, nitel verilerin toplandığı öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmış ve her bir görüşme ortalama 10-15 dakika arası sürmüştür.

Diğer yandan nitel veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan işlem; birbirine benzeyen verileri (görüşleri) belirli kategori ve temalar altında bir araya getirmek, frekans-yüzde ve katılımcı görüşleriyle desteklemek, ayrıca okuyucunun anlayacağı biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Bu nedenle çözümleme süreci; ön hazırlık, kodlama, kategori ve temalara ulaşma, örgütleme ve yorumlayarak raporlaştırma ve katılımı görüşleriyle destekleme aşamalarından oluşmaktadır.

BULGULAR

Araştırmanın tüm alt problemlerine ait veriler, 'yarı yapılandırılmış görüşme formu' ile toplanmış verilerdir. Bu verilerin analizinde içerik analizi yöntemine başvurulmuş, ayrıca veriler katılımcı ifadeleriyle desteklenmiştir.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk alt problemi 'sınıf öğretmenlerinin ilkokuldaki ders süresine ilişkin görüşleri nelerdir?' şeklinde ifade edilmiştir. Bu problemin analizinde, görüşme yapılan katılımcıların, ders süresinin yeterliliğine yönelik düşünceleri toplam 3 kategori altında toplanmıştır. Bunlar;

1.1. 40 dakikalık ders süresinin uygun olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 18 (% 45)'dir.

1.2. 40 dakikalık ders süresinin uygun olmadığını ifade eden katılımcı sayısı 19 (% 47,5)'dur.

- 1.2.a. Ders süresinin azaltılmasını ifade eden katılımcı sayısı 6 (31,58)'dir.
 1.2.b. Ders süresinin artırılmasını ifade eden katılımcı sayısı 13 (68,42)'tür.
 1.3. Ders süresinin esnek olması gerektiğini ifade eden katılımcı sayısı 3 (% 7,5)'tür.

1.1. Ders Süresi Uygun

40 dakikalık ders süresinin uygun olduğunu ifade eden % 45'lik grubun, bu süreyi neden yeterli bulduklarına dair görüşleri 3 tema altında toplanmıştır. Bu temalar ile temalara ait frekans ve yüzde değerleri tablo 1'de verilmiştir;

Tablo 1. Sınıf Öğretmenlerinin Ders Süresinin Uygun Olduğuna Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
Ders öncesi ve ders sonu yapılan hazırlık ve toparlamalar dahil edildiğinde yeterlidir.	15	83,33
Ders esnasında öğrencilerin dağılan dikkatlerini toplamak için yapılan etkinlikler dahil edildiğinde yeterlidir.	13	72,22
Öğretim programlarının içeriğini ve kazanımlarını tam olarak yetiştirmek için yeterlidir.	8	44,44

Buna göre; ders süresinin uygun olduğunu savunan 18 katılımcıdan (% 45); % 83,33'lük grup 'süre, ders öncesi ve ders sonu yapılan hazırlık ve toparlamalar dahil edildiğinde yeterlidir', % 72,22'lik grup 'süre, ders esnasında öğrencilerin dağılan dikkatlerini toplamak için yapılan etkinlikler dahil edildiğinde yeterlidir' ve % 44,44'lük grup ise 'süre, öğretim programlarının içeriğini ve kazanımlarını tam olarak yetiştirmek için yeterlidir' görüşlerinden oluşan temaların doğmasına neden olmuştur.

Yukarıda ifade edilen temalardan ikincisine yönelik görüş bildiren Ö-7 kodlu katılımcı, '40 dakikalık veya devam eden dersler için 40+40 dakikalık sürenin tamamını verimli bir şekilde kullanamıyoruz. Kullanabilsek bile öğrencilerin dikkat süresi buna müsaade etmemektedir. Fakat diğer taraftan ders öncesi; çocukları hazırlama, ödev kontrol, araç gereç hazır etme, konuyu hissettirme gibi çalışmalar ve ders içinde sürekli kontrol, dönüt-düzeltilme ve ödev verme gibi çalışmalar yüzünden süre ancak yetiyor.' ifadelerini kullanarak, ilkokullardaki ders sürelerinin, ders öncesi ve dersin sonuna doğru yapılan çalışmalar ile öğretim boyutu birleştiğinde ancak yettiğini, diğer yandan sürenin artırılmasının ise öğrencilerin zaten kısa olan dikkat sürelerini olumsuz etkileyeceğini belirtmiştir.

1.2. Ders Süresi Uygun Değil

40 dakikalık ders süresinin uygun olmadığını ifade eden % 47,5'lik grubun, bu süreyi neden yetersiz bulduklarına dair görüşleri 2 alt kategoride kendine yer bulmuştur. Bu alt kategorilerden ilki ders süresinin azaltılması yönündedir ve toplam 3 temadan oluşmaktadır. Bu temalara ait frekans ve yüzde değerleri tablo 2'de sunulmuştur;

Tablo 2. Sınıf Öğretmenlerinin Ders Süresinin Azaltılmasına Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
Ders süresi ilgi-dikkat-merak gibi özelliklerin dağılmasına neden olmaktadır. Bu yüzden azaltılmalıdır.	6	100
Ders süresi azaltılarak tenefüs süresi artırılmalıdır.	5	83,33
Dersin gelişme bölümündeki bilgi yoğunluğu azaltılarak ders süresinde azaltılmalıdır.	2	33,33

40 dakikalık ders süresinin uygun olmadığını ve artırılması gerektiğini belirten görüşleriyle, ikinci kategorinin ikinci alt kategorisini oluşturan katılımcı ifadeleri toplam 5 temanın oluşmasını sağlamıştır. Bu temalara ait frekans ve yüzde değerleri ise tablo 3'de sunulmuştur;

Tablo 3. Sınıf Öğretmenlerinin Ders Süresinin Artırılmasına Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
Öğrenci katılımı için kullanılan modern yöntem, teknik ve etkinlikler için ders süresi artırılmalıdır.	11	84,62
Öğrencilerle birebir ilgilenmek ve konuyu tam anlamıyla yetiştirebilmek için ders süresi artırılmalıdır.	10	76,92
Öğrencilerin bireysel farklılıklarını belirleyip öğretim sürecine dahil etmek için ders süresi artırılmalıdır.	7	53,85
İşlenen konularda bilgi-beceri-değer bütünlüğünü kurarak öğretim yapmak için ders süresi artırılmalıdır.	5	38,46
Öğrenme ortamlarında teknolojiyi etkin kullanabilmek için ders süresi artırılmalıdır.	5	38,46

Tablo 2'ye göre; ders süresinin uygun olmadığını ve azaltılması gerektiğini ifade eden 19 öğretmenin % 31,58 (6 öğretmen)'i, öğrencilerin ilgi, dikkat ve merak gibi öğrenme sürecine hazırlayıcı özelliklerinin 40 dakikalık sürede çok çabuk dağıldığını, diğer bir ifade ile bu özelliklerin en çok 10-15 dakika arası sürdüğünü ve bu yüzden 40 dakikalık ders süresinin fazla geldiğini ifade ederek ilk temanın (% 100) oluşmasını sağlamış ve sürenin azaltılması yönünde görüş bildirmişlerdir.

Örneğin ders süresinin azaltılması adına ilk temaya yönelik görüş bildiren Ö-26 kodlu katılımcı şu ifadeleri kullanmıştır;

'Özellikle son zamanlarda yani teknolojinin öğrenci hayatına bu kadar fazla girdiği bu zamanlarda, öğrencilerin ders içindeki dikkat ve ilgi sürelerinin 10-15 dakika civarında olduğunu gözlemliyorum. Bu yüzden gerek motivasyonun nitelikli kullanılabilmesi gerekse de sıkmadan dersi eğlenceli hale getirmek için sürenin en fazla 30 dakika olması gerekir.'

Tablo 3'e göre ise ders süresinin uygun olmadığını ve artırılması gerektiğini ifade eden 19 öğretmenin % 68,42 (13 öğretmen)'si, özellikle modern olarak adlandırılan ve genellikle yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre yürütülen derslerde başvurulan yöntem ve teknikler ile yine bu yaklaşımın izlerini taşıyan etkinliklerin oldukça

çok zaman aldığı, bu nedenle 40 dakikalık ders süresinin yetişmediğini ve artırılması gerektiğini belirterek frekansı en büyük temayı (% 84,62) oluşturmuşlardır.

‘Özellikle yapılandırmacı anlayışta yetersiz kalıyor süre. Artırılmalı. Çünkü ders boyu bilginin yapılandırıcısının öğrenci olması gerektiği için onları sürekli aktif kılmak gerekiyor. Bunu sağlayacak yöntemler ise çok zaman ve çalışma gerektiren modern yöntemlerdir. Etkinlik temelli çalışmalardır. Maalesef 40 dakikalık süre bunu karşılamıyor.’ görüşünü bildiren Ö-38 kodlu katılımcı, ders süresinin artırılması yönündeki ilk temanın oluşmasına katkı sağlamıştır.

1.3. Ders Süresi Esnek Olmalı

40 dakikalık ders süresinin esnek olması gerektiğini belirten % 7,5’lik grubun, sürenin neden esnek olması gerektiğine yönelik görüşleri 3 tema altında toplanmıştır. Bu temalar ile temalara ait frekans ve yüzde değerleri tablo 4’de verilmiştir;

Tablo 4. Sınıf Öğretmenlerinin Ders Süresinin Esnek Olmasına Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
Ders süresini belirlemede öğretmenler serbest bırakılmalıdır.	3	100
Ders süresi seçilen strateji, yöntem ve teknikler ile etkinliklere göre belirlenmelidir.	2	66,67
Ders süresi işlenecek konu ve kazanım özelliklerine göre belirlenmelidir.	2	66,67

Buna göre; ders süresinin esnek olması gerektiğini savunan 3 katılımcının (% 7,5); tamamı (% 100) ‘ders süresini belirlemede öğretmenler serbest bırakılmalıdır’, % 66,67’lik grup ‘ders süresi seçilen strateji, yöntem ve teknikler ile etkinliklere göre belirlenmelidir’ ve yine % 66,67’lik grupta ‘ders süresi işlenecek konu ve kazanım özelliklerine göre belirlenmelidir’ şeklinde belirlenen temaların oluşmasını sağlamıştır.

Yukarıda ifade edilen temalar incelendiğinde, ilk temanın diğer iki temayı kapsadığı görülmektedir. Çünkü ders sürecinde kullanılan strateji, yöntem, teknik ve etkinliklerin belirleyicisi öğretmendir. Diğer yandan işlenecek konu ve kazanım özelliklerine göre gereken zamanı belirleyende yine öğretmendir. Bu yüzden ders süresi esnek bırakılacaksa, yapılan seçimlere ve verilen kararlara göre, zamanı belirleyen tek yetkili kişi öğretmen olmalıdır. Fakat burada, ilk temadan ayrıştırılan ikinci ve üçüncü temaların, daha ayrıntılı ve net bir durum sergilediği görülmektedir. Ders süresinin esnek olması gerektiğini belirten Ö-18 kodlu katılımcının; yöntem ve teknik seçiminde öğretmene verilen esnekliğin ders süresini belirlemede de olması gerektiği, asıl süreyi alanın kullanılan yöntem ve tekniklerin olduğu ve öğrencilerin teneffüse çıkma kaygısının öğrenmeyi olumsuz etkilediği gibi düşünceleri, birinci ve ikinci temayla ilgili aynı anda görüş bildirdiğini ortaya koymaktadır. Şöyle ki;

‘Yapılandırmacı yaklaşımın bir gereği olarak mademki strateji, yöntem ve teknik seçimi öğretmene bırakılıyor, yani esneklik getiriliyor, bu esneklik ders süresi içinde olmalı. Çünkü sürenin en önemli belirleyicisi seçilen yöntem,

teknik ve etkinliklerdir. Bu yüzden yöntem ve tekniğe göre süreyi öğretmen belirlemeli, öğrenciye teneffüs kaygısı yaşatılmamalıdır.'

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi 'sınıf öğretmenlerinin ilkokulun tüm sınıf düzeylerindeki ders sürelerine ilişkin görüşleri nelerdir?' şeklinde belirlenmiştir. İlgili alt problemin analizinde, katılımcı görüşleri toplam 2 kategori altında toplanmıştır. Bunlar;

- 2.1. Tüm sınıflardaki ders süresinin uygun olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 15 (% 37,5)'tir.
- 2.2. Tüm sınıflardaki ders süresinin uygun olmadığını ifade eden katılımcı sayısı 25 (% 62,5)'tir.
  - 2.2.a. İlkokul 1. sınıfta ders süresinin azaltılmasını ifade eden katılımcı sayısı 3 (% 12)'tür.
  - 2.2.b. İlkokul 1. sınıfta ders süresinin artırılmasını ifade eden katılımcı sayısı 22 (% 88)'dir.

Yukarıda ifade edilen 2. kategorinin oluşmasında etkili olan katılımcı görüşlerinin tamamı (25 kişi), sadece ilkokul 1. sınıftaki ders süresinin azaltılması ve artırılması yönündedir. Diğer bir anlatımla ilkokulun tüm sınıf seviyeleri (1.,2.,3., 4. sınıflar) dikkate alındığında, ders süresinin değiştirilmesi gerektiğini savunanlar, tamamen ilkokul 1. sınıf ders süresi için görüş bildirmişler, 1. sınıflardaki sürenin diğer sınıflarla aynı olamayacağını belirtmişlerdir.

2.1. Tüm Sınıflar İçin Ders Süresi Uygun

İlkokulların tüm sınıf seviyeleri için 40 dakikalık ders süresinin uygun olduğunu ifade eden % 37,5'lik grubun, bu süreyi neden yeterli bulduklarına dair görüşleri tek tema altında toplanmıştır. Bu temaya ait frekans ve yüzde değerleri tablo 5'te verilmiştir;

Tablo 5. Sınıf Öğretmenlerinin Tüm Sınıf Seviyeleri İçin Ders Süresinin Uygun Olduğuna Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
İlkokulun tüm sınıfları için ders süresi, öğrenci hakları çerçevesinde bir bütünlük göstermelidir.	15	100

Buna göre; ilkokul 1., 2., 3. ve 4. sınıflar için ders süresinin uygun olduğunu ve aynı kalmasını savunan 15 katılımcının tamamı (% 100), 'ders süresi, öğrenci hakları çerçevesinde bir bütünlük göstermelidir' teması altında, gerek fiziki şartlardan gerek yapılan öğretimden gerekse de eşitlik ilkesinden hareketle öğrencilerin aynı haklara sahip olduklarını, bu yüzden tüm sınıf seviyelerinde bir bütünlük oluşabilmesi için 40 dakikalık ders süresinin yine tüm sınıflarda aynı olması gerektiği şeklinde, benzer ifadelerde bulunmuşlardır.

2.2. Tüm Sınıflar İçin Ders Süresi Uygun Değil

İlkokulların tüm sınıf seviyeleri için 40 dakikalık ders süresinin uygun olmadığını ifade eden % 62,5'lik grubun, bu süreyi neden yetersiz bulduklarına dair görüşleri 2 alt kategori oluşturmuştur. Önceden de değinildiği üzere sınıf seviyeleri dikkate alındığında, sürenin azaltılması veya artırılması yönündeki görüşlerin tamamı, 1. sınıf ders süresi için verilmiştir. Oluşan alt kategorilerden ilki, 1. sınıflardaki ders süresinin azaltılması yönündedir ve yine tek temadan oluşmaktadır. Bu temaya ait frekans ve yüzde değerleri tablo 6'da sunulmuştur;

Tablo 6. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 1. Sınıftaki Ders Süresinin Azaltılmasına Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
1. sınıf öğrencilerinde oluşan daha hızlı dikkat dağılımını engellemek için ders süresi azaltılmalıdır.	3	100

1. sınıftaki 40 dakikalık ders süresinin uygun olmadığını ve artırılması gerektiğini vurgulayan görüşleriyle, ikinci kategorinin ikinci alt kategorisini oluşturan katılımcı ifadeleri ise toplam 3 temanın oluşmasını sağlamıştır. Bu temalara ait frekans ve yüzde değerleri ise tablo 7’de sunulmuştur;

Tablo 7. Sınıf Öğretmenlerinin İlkokul 1. Sınıftaki Ders Süresinin Artırılmasına Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
1. sınıf öğrencilerinin eğitiminde onlarla birebir ilgilenmek için ders süresi artırılmalıdır.	20	90,91
1. sınıfta, daha çok temel becerileri kazandırmaya dayalı öğretim yapılmasından dolayı ders süresi artırılmalıdır.	18	81,82
1. sınıfta bilgiye dayalı öğretimlerin daha az olması, etkinliklerin daha çok olmasından dolayı ders süresi artırılmalıdır.	11	50

Tablo 6’ya göre; 1. sınıflarda ders süresinin uygun olmadığını ve azaltılması gerektiğini ifade eden 3 öğretmen (% 12)’in tamamı, 1. sınıf öğrencilerindeki dikkat dağılımı probleminin diğer sınıf düzeylerine göre daha hızlı olduğunu ve çok karşılaşıldığını ifade ederek bu temanın (% 100) oluşmasını sağlamış ve bu sınıf düzeyindeki ders süresinin azaltılması yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 7’ye göre ise ders süresinin uygun olmadığını ve artırılması gerektiğini ifade eden 22 öğretmen (% 88)’in % 90,91’i, 1. sınıf öğrencileriyle birebir ilgilenmek ve zaman geçirmek adına; % 81,82’si 1. sınıf öğrencileriyle genellikle temel becerileri kazandırıcı çalışmaların yapılması adına; % 50’si de 1. sınıf öğrencine verilen eğitimde zaman alıcı etkinliklerin fazla olması adına, 40 dakikalık normal ders süresinin, bu sınıf düzeyinde diğer sınıflara oranla artırılması gerektiği saptamasında bulunarak ilgili temaların oluşmasına katkı sağlamışlardır.

‘Birinci sınıftayken öğrencilerle tek tek ilgilenmek, onlara birebir yardımda bulunmak gerekiyor. Örneğin ‘e’ sesini öğretirken sadece tahtayı kullanmak değil mesele, öğrencilerle birebir ve ayrı ayrı ilgilenmek, harfin sağlıklı öğrenilmesi için gereklidir.’ görüşünü bildiren Ö-34 kodlu katılımcı, 1. sınıflar için ders süresinin artırılması yönündeki ilk temanın; *‘birinci sınıflardaki öğretim genellikle okuma-yazma, dört işlem ve gözlem-tahmin gibi becerileri kazandırma temelli geçiyor. Beceri kazandırma ise etkinlik ve gereğinden fazla süre gerektiriyor.’* görüşünü bildiren Ö-39 kodlu katılımcı ise yine 1. sınıflar için ders süresinin artırılması yönündeki ikinci temaya yönelik ifadelerde bulunmuşlardır.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi 'sınıf öğretmenlerinin ilkokuldaki ders saatlerine ilişkin görüşleri nelerdir?' şeklinde belirlenmiştir. İlgili alt problemin analizinde, katılımcı görüşleri toplam 2 kategori altında toplanmıştır. Bunlar;

- 3.1. İllokuldaki ders saatlerinin uygun olduğunu ifade eden katılımcı sayısı 7 (% 17,5)'dir.
- 3.2. İllokuldaki ders saatlerinin uygun olmadığını ifade eden katılımcı sayısı 33 (% 82,5)'tür.
  - 3.2.a. Ders saatlerinin azaltılmasını ifade eden katılımcı sayısı 33 (% 100)'dür.

Yukarıda belirtilen ve 2. kategoriye yönelik görüş bildiren katılımcıların tamamı (33 kişi), ilkokuldaki ders saatlerinin azaltılması gerektiğini diğer bir ifadeyle, altı saatlik günlük toplam ders saati sayısının artırılmasının, çeşitli nedenlerle uygun olmayacağını belirtmişlerdir.

3.1. Ders Saati Uygun

İllokullardaki günlük toplam 6 saatlik ders sayısının uygun olduğunu ifade eden % 17,5'lik grubun, bu zamanı neden yeterli bulduklarına dair görüşleri tek tema altında toplanmıştır. Bu temaya ait frekans ve yüzde değerleri tablo 8'de verilmiştir;

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Günlük Ders Saatlerinin Uygun Olduğuna Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
Öğretim programlarındaki ünite, konu ve kazanımların gerekliliklerini istenen düzeyde ele alabilmek için günlük ders saatleri ancak yetiyor.	7	100

Buna göre; ilkokulda bir günde işlenen ders saati sayısının uygun olduğunu ve aynı kalmasını savunan 7 katılımcının tamamı (% 100), 'öğretim programlarındaki ünite, konu ve kazanımların gerekliliklerini istenen düzeyde ele alabilmek için günlük ders saatleri ancak yetiyor' teması altında görüş bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenler bu temayı belirlerken ilkokuldaki derslerin öğretim programlarını temele almış ve programlardaki boyutlar ile bu boyutların içeriğini yetiştirebilmek adına günlük işlenen toplam 6 ders saatinin azaltılmasının olumsuz sonuçlar doğuracağı gibi ifadelerle yer vermişlerdir.

3.2. Ders Saati Uygun Değil

İllokullardaki günlük toplam ders saati sayısının uygun olmadığını ifade eden % 82,5'lik grubun, bu zamanı neden yetersiz bulduklarına dair görüşleri tek alt kategori altında toplanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere, günlük ders saati miktarının uygun olmadığı yönündeki görüşlerin tamamı, bu sürenin azaltılması lehinedir. Ortaya çıkan bu tek alt kategoride belirlenen 3 temaya ait frekans ve yüzde değerleri tablo 9'da sunulmuştur;

Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Günlük Ders Saatlerinin Azaltılmasına Yönelik Görüşlerine Ait Temaların Frekans ve Yüzdeleri

Tema	f	Yüzde
Okul dışı öğrenmelerin gerçekleşmesi (araştırma beceriler gibi) için ders saatleri azaltılmalıdır.	31	93,94
Öğrencilerin özellikle sabah saatlerindeki derslere hazırlıklı gelmeleri için ders saatleri azaltılmalıdır.	23	69,70
Teneffüs ve öğle arası zamanlarının artması için ders saatleri azaltılmalıdır.	15	45,45

Tablo 9'a göre; günlük ders saati sayısının uygun olmadığını ve azaltılması gerektiğini ifade eden 33 öğretmen (% 82,5)'in; % 93,94'ü 'okul dışı öğrenmelerin gerçekleşmesi (araştırma beceriler gibi) için ders saatleri azaltılmalıdır', % 69,70'i 'öğrencilerin özellikle sabah saatlerindeki derslere hazırlıklı gelmeleri için ders saatleri azaltılmalıdır' ve % 45,45'i de 'teneffüs ve öğle arası zamanlarının artması için ders saatleri azaltılmalıdır' temaları altında görüş bildirerek, özellikle araştırma becerilerinin yoğun olarak kullanıldığı çeşitli kaynaklardan yapılan tarama türü araştırmaların, okul dışında gerçekleşen öğrenmelere katkı vereceği ve bu şekilde okul öğrenmelerini destekleyici, tamamlayıcı okul dışı öğrenmelere daha fazla zaman ayrılması gerektiği, bu durumda ancak günlük ders sayısının azaltılarak yapılabileceği üzerinde durmuşlardır.

Örneğin, okul dışı öğrenmeler ile öğrenilenlerin günlük yaşama transferi için görüş bildiren Ö-37 kodlu katılımcı şu ifadelere yer vermiştir;

'İlkokuldaki 6 ders saati düşürülmelidir kesinlikle. Çünkü hep eksik kalan tarafımız öğrettiklerimizin günlük yaşamda kullanılmasını sağlayamamak. Bu yüzden saat azaltılmalı ki çocuklar, okul dışı etkinliklere ve okul dışı öğrenmelere daha çok zaman ayırabilsin, becerilerini günlük yaşamda kullanabilsin.'

Diğer yandan Ö-9 kodlu katılımcı ise bu kategorideki ikinci temaya yönelik olarak *'Şu anda dersler sabah 8'de başlıyor. Öğrenciler servisle geldiklerinden daha erken okulda oluyorlar ve çok erken kalkıyorlar. Dışarıda özellikle kış aylarında daha karanlık oluyor, öğrenciler uykusuz ve kahvaltı yapmadan geliyor. Tüm bunlar, ders içindeki faaliyetleri ve öğrenmeleri olumsuz etkiliyor. Günlük ders saati azalmalı ki dersler daha geç başlayabilsin ve öğrenciler hazırlıklı gelebilsin.'* söylemlerinde bulunmuş, günlük ders saati sayısının azaltılarak derslerin sabah daha geç başlamasına ve böylece öğrencilerin her anlamda hazır gelmesine vurgu yapmıştır.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Sınıf öğretmenlerinin, ilkokuldaki 40 dakikalık ders süresinin, bu sürenin sınıf bazındaki durumunun ve günlük 6 ders saatinin yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerini inceleyerek bu görüşler içindeki neden ve önerileri saptamak şeklinde amacı belirlenen bu çalışma, durum çalışması desenine uygun olarak yürütülmüştür. Diğer yandan 40 sınıf öğretmeninden yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler, içerik analizi ile çözümlenerek katılımcı görüşleri desteğiyle ifade edilmiştir.

Çalışmanın ilk alt problemiyle ilgili verilerin analizleri sonucunda, öğretmenlerin % 45'i ders süresinin uygun olduğunu, ayrıca ders süresinin yeterlilik nedenleriyle ilgili olarak bu gruptaki öğretmenlerin % 83,33'ü ders öncesi ve sonu yapılan hazırlık çalışmaları; % 72,22'si ders içinde tekrarlanan dikkat toplayıcı etkinlikler ve % 44,44'ü de ders kazanım içeriklerini etkili bir biçimde işleme olduğunu belirtmişlerdir.

İfade edilen bu bulgu, Gökçe'nin (2012) çalışmasındaki 'öğretmenlerin yarısından fazlası günlük ders saati ve bir ders saatinin yeterli olduğunu belirtmektedir' bulgusu tarafından desteklenmektedir. Diğer taraftan ders zamanında dersle ilgili olmayan bazı çalışmalara ve öğrencilerin dağılan dikkatlerini tekrar toparlamaya yarayan etkinliklere değinen ilk iki temaya ait öğretmen görüşleri, Kane (1994) ile Walberg ve Frederick'in (1993) çalışmalarındaki, ders zamanlarının genelde öğrencilerin derse dikkat verememesi ve etkisiz eğitim uygulamalarına harcadığı ifadeleriyle uyum göstermektedir.

Bu alt problem çerçevesinde öğretmenlerin % 47,5'i ders süresinin uygun olmadığını ifade etmişlerdir. Fakat bu bulgudaki en dikkat çekici nokta, ders süresinin uygun olmadığını belirten öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (% 68,42), ders süresinin artırılarak uygun hale getirileceği yönündedir. Bu duruma neden olarak ise; zaman alıcı modern yöntem, teknik ve etkinliklerin kullanıldığını (% 84,62), konuların işleme sürecinde öğrencilerle daha çok ilgilenilmesi gerektiğini (% 76,92), öğrencilerin bireysel farklılıklarına daha fazla önem verildiğini (% 53,85), konuların işleme sürecinde bilgi-beceri-değer bütünlüğünün kurulduğunu (% 38,46) ve teknolojinin daha etkin kullanıldığını (% 38,46) göstermişlerdir.

Ulaşılan temalardaki bu sonuçlar; Akıncı vd. (2015), Ayvaci ve Durmuş (2013), Balbağ ve Karaer (2017) ve Doğan'ın (2010) çalışmalarındaki ortak nokta olan, öğretim programlarındaki etkinliklerin uygulanması için zaman yeterli değil, sonucuyla paralellik göstermektedir. Ayrıca Dağdelen ve Kösterelioğlu'nun (2015) çalışmasındaki, öğretmenler tarafından 'oyun ve fiziki etkinlikler' dersini diğer derslerin eksik kazanımlarını işledikleri bir ders olarak kullandıkları sonucu, yine ders sürelerinin öğretim programlarının içeriğini yetiştirmek için yeterli olmadığını bir göstergesidir.

Diğer yandan ders süresinin azaltılarak daha uygun hale getirilebileceğini savunan öğretmenler (% 31,58) de % 100 ile öğrencilerin dikkat sürelerinin kısa olmasından, % 83,33 ile teneffüs zamanlarının azlığından ve % 33,33 ile öğretim sürecindeki bilgi yoğunluğunun fazlalığından yakılarak ders süresinin azaltılması gerektiğini belirtmişlerdir.

İlk alt problemle ilgili olarak ulaşılan son bulgu ise öğretmenlerin % 7,5'inin ders süresinin esnek bırakılmasını istedikleridir. Bu isteğe sahip olan öğretmenlerin tamamı (% 100) sürenin öğretmen tercihlerine göre belirlenmesi, % 66,67'si de seçilen strateji-yöntem-teknik özelliği ile konu ve kazanım özelliklerine göre öğretmen tarafından kendi sınıfına özgü olarak belirlenmesi gerektiğini söylemişlerdir.

İlkokuldaki sınıf düzeyleri için ders süresinin nasıl olması gerektiğini inceleyen, araştırmanın ikinci alt problemine ait sonuçlara göre, öğretmenlerin % 37,5'i tüm sınıf düzeylerinde ders süresinin aynı olması gerektiğini

belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin % 62,5'i de sadece birinci sınıflarda sürenin değiştirilmesinin gerekliliğini saptamışlardır. Bu alt problemle ilgili en dikkat çekici nokta ise birinci sınıflardaki ders süresinin artırılması gerektiği yönünde görüş veren öğretmenlerin sayı olarak oldukça yüksek bir yüzdeye sahip oluşudur. Çünkü birinci sınıflarda sürenin artırımını isteyen öğretmenler (% 88); % 90,91 ile birinci sınıf öğrencilerinin eğitimlerinde, onlarla birebir ilgilenabilmek için, % 81,82 ile birinci sınıflarda en çok beceriye dayalı öğretimlerin yapılmasından ve bu tür öğretimlerin zaman alıcı olmasından dolayı, % 50 ile de birinci sınıflardaki öğretim sürecinin etkinlik temelli oluşundan hareketle, ders süresinin artırılması gerektiği saptamasında bulunmuşlardır.

Çalışmanın üçüncü alt problemiyle ilgili olarak yapılan çalışmalar sonucunda, öğretmenlerin % 82,5 gibi büyük bir çoğunluğunun, ilkokuldaki günlük toplam ders saatinin uygun olmadığını ifade ettikleri belirlenmiştir. Dikkat çeken nokta, bu ifadede bulunan öğretmenlerin tamamının, 6 saatlik günlük toplam ders sayısının azaltılması gerektiğini bildirmiş olmalarıdır. Bu gerekliliğin nedenleri olarak da % 93,94 ile öğrencilerin okul dışı zamanlarda sınıf dışı öğrenmeler adına daha çok zaman geçirmeleri, % 69,70 ile öğrencilerin özellikle sabah saatlerine denk gelen ilk derslere her anlamda (kahvaltı, ders materyalleri, giyim, ulaşım vb.) hazırlıklı gelmeleri ve % 45,45 ile tenefüs/öğle arası dinlenme saatlerinin artırılarak öğrencilerin okuldan sıkılmasının önüne geçilmesi gibi sebepler gösterilmiştir.

Diğer yandan üçüncü ve son alt problem, katılımcıların sadece % 17,5'inin günlük ders saatinin, o gün ve hafta için işlenecek konu ve kazanımları yetiştirebilmek adına uygun olduğunu belirttiklerini (% 100) ortaya koymuştur. Haftalık 30 olan ders saati sayısının aynı kalması ile ilgili olarak ulaşılan bu sonuç ders sürelerinin arttırılması için elde edilen sonuçla, öğretim programlarının içeriklerini yetiştirme kaygısı açısından birbirini desteklemekte ve yine Akıncı, Uzun ve Kışoğlu (2015), Ayvacı ve Durmuş (2013), Balbağ ve Karaer (2017), Doğan (2010), Mülayim ve Soran (2002) gibi çalışmalarla uyum göstermektedir. Örneğin Mülayim ve Soran (2002), haftalık ders saatinin yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerin genelde programların teorik bilgi yoğunluğunu gösterdiklerini ifade etmiştir.

Kısacası araştırmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlar, genel beklentinin aksine; 40 dakikalık ders süresinin artırılması, ilkokul birinci sınıflardaki ders süresinin diğer sınıf düzeylerine göre fazla olması ve günlük toplam 6 olan ders sayısının düşürülmesi, böylelikle haftalık 30 saat olan ders sayısının azaltılması gerektiğidir. Diğer bir tanımla, alanın uygulayıcıları olan sınıf öğretmenlerinin; ders süreleri artırılarak günlük/haftalık ders sayısının azaltılmasının, ayrıca sınıf bazında ders sürelerinin farklı olmasının, nitelikli bir eğitim-öğretim süreci için önem arz ettiğine vurgu yaptıkları ifade edilebilir.

Bu sonuçlar ışığında eğitim-öğretim sürecini ve öğretim programlarını düzenleyenlere; ders sürelerinin artırılması, özellikle tenefüs zamanlarının artırılarak ders saatlerinin düşürülmesi ve öğrenci özelliklerinden hareketle sınıf bazındaki ders sürelerinin yeniden gözden geçirilmesi adına önerilerde bulunulabilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, B., Uzun, N. ve Kışoğlu, M. (2015). "Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Meslekte Karşılaştıkları Problemler ve Fen Öğretiminde Yaşadıkları Zorluklar" *International Journal of Human Sciences*, 12 (1): 1189-1215.
- Arı, A. (2004). "Yaz Tatili Öğrenme Kaybı Konusunda Öğretmen Görüşleri" *Milli Eğitim Dergisi*, 163: 91-103.
- Ayvacı, H. Ş. ve Durmuş, A. (2013). "Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Mesleklerinin İlk Yıllarında Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Yıllara Göre Değişimi" *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (1): 29-44.
- Balbağ, M. Z. ve Karaer, G. (2017). "Sınıf Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar" *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1): 28-46.
- Dağdelen, O. ve Kösterelioğlu, İ. (2015). "İlkokullardaki Oyun ve Fiziki Etkinlikler Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 97-128.
- Doğan, Y. (2010). "Fen ve Teknoloji Dersi Programının Uygulanması Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar" *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7 (1): 86-106.
- Gökçe, F. (2012). "Öğretmen ve Velilerin, Öğrencilerin Okulda Geçirdikleri Zaman, Ders ve Dinlenme Süreleri İle Tatiller ve Okul Dönemleri Konusundaki Görüşleri" *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (4): 2541-2560.
- Hürriyet. <<http://www.hurriyet.com.tr/egitim/bakan-yilmaz-bu-cagda-40-dakika-ders-suresi-fazla-40650240>> Erişim Tarihi: 11.06.2018.
- Kane, C. (1994). *Prisoners of Time Research: What We Know and What We Need to Know*. Washington: National Education Commission on Time and Learning.
- Mülayim, H. ve Soran, H. (2002). "Lise 1 Biyoloji Ders Kitapları ve Haftalık Ders Saatleri Hakkında Öğrenci, Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Görüş ve Önerileri" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23: 185-197.
- Sağlam, M. (1999). *Avrupa Ülkelerinin Eğitim Sistemi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- TTKB. <<http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>> Erişim Tarihi: 11.06.2018.
- Tazebay, A., Çelenk, S., Tertemiz, N. ve Kalaycı, N. (2000). *İlköğretim Programları ve Gelişmeler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Vural, M. (2000). *İlköğretim Okulu Programı*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- Vural, M. (2008). *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzları*. Erzurum: Yakutiye Yayıncılık.
- Walberg, H. ve Frederick, W.C. (1993). "Instructional Time and Learning" *Encyclopedia of Educational Research*, 2: 917- 924.
- Yıldırım A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.